

MEMÒRIES DEL CANÒDROM

MEMORIA JUSTIFICATIVA

Barcelona, febrer 2023

Índex

0. INTRODUCCIÓ

1. TASQUES REALITZADES

2. RECURSOS I FONTS DOCUMENTAL

3. PERSPECTIVES DE FUTUR

0. INTRODUCCIÓ

Memòries del Canòdrom és un projecte col·laboratiu impulsat pel l'Ateneu d'Innovació Digital i Democràtica-Canòdrom de l'Ajuntament de Barcelona i coordinat pel Canòdrom i l'Observatori de la Vida Quotidiana (OVQ) que s'ha desenvolupat en la seva primera fase als barris del Congrés i els Indians durant l'any 2022.

El projecte s'ha orientat a **obrir el Canòdrom al veïnat**, conèixer i posar en valor la història del Canòdrom Meridiana i el barri, a través d'un procés participatiu situat multidimensional i de diverses formalitzacions al llarg de l'any.

Els seus objectius principals han estat la **recuperació de la memòria popular** impulsant la implicació activa del veïnat i les entitats socials i culturals del barri en la construcció de la memòria col·lectiva a través de les fotografies, les pel·lícules i els relats de les veïnes i els veïns que l'habiten.

Al llarg de l'any s'ha treballat amb **una metodologia de projecte-procés** fonamentada en l'acció comunitària com a motor de dinàmiques de recerca i formalització de propostes diverses vinculades a la memòria del barri.

L'itinerari metodològic pot resumir-se en:

1. Teixit comunitari
2. Materials de memòria
3. Plataforma web
4. Apoderament veïnal
5. Retorn social

El balanç de conjunt, segons el nostre punt de vista és notablement positiu. Creiem que **s'han complert amb escreix els objectius inicials previstos**, tant per la implicació veïnal, com per la qualitat dels processos de producció i formalització de les propostes concretes i també per la repercussió que aquestes han tingut al barri i més enllà.

1. TASQUES REALITZADES

1.1 Disseny del projecte

Partint de la proposta genèrica elaborada pel Canòdrom s'ha col·laborat en el plantejament estratègic del projecte: línies de treball, tasques a realitzar, metodologia, temporalitat, dedicacions i pressupostos. Memòries del Canòdrom és una iniciativa en molts sentits pionera, que va més enllà de l'any d'intervenció i permet desplegar les potencialitats del projecte en el futur, en funció de les necessitats i interessos del Canòdrom.

1.2 Co-coordinació

Al llarg tot l'any 2022 hem treballat colze a colze amb la direcció i l'equip del Canòdrom en la coordinació general del projecte i el desenvolupament, en l'espai i en el temps, de les diverses línies d'actuació planificades. També en la seva difusió pública a través de la plataforma *Decidim el Canòdrom*. Pensem que la dinàmica de treball ha estat excel·lent.

1.3 Recerca i documentació

Veure punt 2

1.4 Preparació i desenvolupament de les Taules de Memòria

Les Taules de Memòria del Canòdrom (la primera el 03/03/22 i la darrera en format públic, el 30/09/22, durant les Nits de Memòria, coincidint amb la Festa Major del barri) han aplegat en els seus diversos formats un gran nombre de participants, entre veïnat, entitats, equipaments del barri i instàncies municipals. L'èxit de les convocatòries han conformat les Taules com a columna vertebral del projecte. Han estat un seguit de trobades molt útils, tant per a l'enfortiment del teixit social del barri com per a l'obertura del Canòdrom al veïnat. Les taules també han servit per ampliar les interconnexions i els itineraris de recerca, documentació i difusió de la memòria local i alhora han fet d'altaveu del projecte en el conjunt del barri. La Taula ha estat també el fonament que ha permès recollir els materials que conformen la fase inicial del Banc de Memòria del Canòdrom. Dos punts a millorar són el de l'equitat de gènere entre les persones participants del veïnat, majoritàriament homes, i la dimensió intergeneracional de les taules i les activitats derivades.

1.5 Preparació i desenvolupament Aps Institut Alzina

Una altra de les formalitzacions de Memòries del Canòdrom ha implicat la participació activa de la comunitat educativa. Amb professorat i alumnat de l'Institut Alzina s'ha desenvolupat de gener a juny del 2022 una Aps centrada en la memòria barrial. Aquesta assignatura ha permès un apropament de l'alumnat a la pròpia història local mitjançant entrevistes filmades i cerca de documentació complementària i també ha servit per enfortir les connexions intergeneracionals. Ha estat un projecte pilot plenament exitós, molt ben valorat a l'institut i amb vocació de continuïtat. Si l'experiència es repeteix en el futur seria destijable enfortir la vinculació d'aquestes petites recerques amb la capacitat tecnològica (filmació, edició, gestió de continguts digitals, etc.)

1.6 Preparació i desenvolupament Crida fotogràfica al veïnat

La Crida fotogràfica al veïnat a cedir fotografies sobre la memòria barrial (entre abril - juny 2022) ha estat una de les accions amb un resultat més discret d'entre totes les iniciatives realitzades. En el període assenyalat s'han aprofitat al Canòdrom 3 cedents que han prestat un total de 46 fotografies. Si en un futur es repeteix l'experiència s'hauria d'enfortir la difusió *offline* i fer un treball previ més intens que promogui el boca-orella a escala veïnal.

1.7 Preparació i desenvolupament Jornada de Selecció de Fotografies

La jornada oberta de selecció fotogràfica al Canòdrom (29 de juny) va ser especialment significada per l'exhibició pública per primera vegada d'una de les troballes més importants durant el procés de recerca: el fons fotogràfic sobre el Canòdrom que custodia Jesús Navarro, antic gerent de l'espai quan estava consagrat a les curses de llebrers. La trobada va servir per seleccionar col·lectivament dos centenars de fotografies, posteriorment digitalitzades i documentades, que seran la base de futures possibles formalitzacions (exposició, llibre, muntatge àudio-visual, creació de materials de difusió, etc)

1.8 Digitalització de materials gràfics i autoritzacions

Un cop conclòs el procés de tria, els materials de memòria gràfica recopilats han estat digitalitzats per un fotògraf professional i s'han lliurat en 3 formats:

- JPEG Difusió (Dimensions: 1200 x 800 aprox. / Pes: 1M aprox.)

- JPEG Reproducció (Dimensions: 4400 x 3250 aprox. / Pes: 7M aprox.)
- TIFF (Dimensions: 4400 x 3250 aprox. / Pes: 40M aprox.)

Els cedents han signat les pertinents autoritzacions d'ús de les imatges i el material digitalitzat ha quedat custodiat al Canòdrom, a disposició per a usos futurs.

Els materials de memòria recollits i digitalitzats durant aquesta fase del projecte:

Fotografies:

AA.VV CONGRÉS INDIANS: 72 fotografies

ANC: 1 fotografia

BNE: 1 cartell

JAUME ANGLADA: 21 fotografies

JORDI CARCASSONA: 24 fotografies

JOSEP NAVARRO: 152 fotografies

ESTHER CAMARASA: 1 fotografia

TOTAL: 272 fotografies

Vídeo:

Atrapar la llebre (12') Sus Markes

<https://www.dropbox.com/sh/g5rgs5inwxzv0w/AABsZzkweJEdVnScBNbpgdULa?dl=0>

1.9 Preparació i desenvolupament Nit de Memòries

El 30 de setembre, coincidint amb la festa major del barri, va celebrar-se la primera *Nit de Memòries*, el moment culminant del projecte en la seva dimensió pública. Va ser un esdeveniment que va servir per presentar els resultats i fer balanç de la primera fase Memòries del Canòdrom, amb una resposta molt significativa per part de la comunitat que s'ha anat teixint a mesura que s'han anat desplegant les diferents línies d'acció. Un acte vibrant i participat que va deixar molt bon sabor de boca entre tots els agents implicats. Especialment impactant va resultar veure la sala d'actes plena en la sessió de documentació fotogràfica col·laborativa.

Potser l'únic però és que la gran quantitat d'activitats programades consecutivament va fer minvar l'assistència. El brindis final va ser una escenificació de l'esgotament de la concurrència.

1.10 Decidim el Canòdrom

La plataforma Decidim el Canòdrom ha estat el nucli digital del projecte. Al llarg de tot el curs, hem preparat materials per anar construint l'espai, el Banc de Memòria i incorporant referències i continguts relacionats amb totes les activitats desenvolupades. Pensem, tanmateix, que la potència que té aquesta plataforma en molts sentits, no s'aprofita del tot en el cas de projectes eminentment gràfics com és Memòries del Canòdrom.

—

RELACIÓ DE REUNIONS I SESSIONS DE TREBALL INTERNES:

Coordinació general OVQ - Canòdrom (8)
Preparació Taules de Memòria (5)
Preparació Aps IES Alzina (3)
Preparació Crida fotogràfica (2)
Preparació Documentació col·laborativa (2)
Preparació Nit de Memòries (4)
Coordinació Ciudad de Cuidados (1)

RELACIÓ DE SESSIONS DE TREBALL AMB AGENTS DE MEMÒRIA BARRIAL:

Xavier Alavedra (4)
Jordi Flores (2)
Jordi Sánchez (3)
Belén Ayúcar (1)
Ricard Sas (1)
Jesús Navarro (3)
Antonio Goitia (1)
Jaume Anglada (1)
Jordi Carcassona (1)
Josep Navarro (2)
Esther Camarasa (1)
Sus Markes (1)

HORES DE DEDICACIÓ:

Co-disseny del projecte (planificació i estratègia): 45 h
Co-coordinació: (Reunions seguiment + preparació materials diversos): 55h
Recerca i documentació: 65h
Preparació i desenvolupament Taules de Memòria: 28 h
Preparació i desenvolupament Aps IES Alzina: 17h
Preparació i desenvolupament Crida fotogràfica i digitalitzacions: 9h
Preparació i desenvolupament Jornada de Selecció de fotografies: 10h
Preparació materials Decidim: 12h
Preparació i desenvolupament Nit de memòries: 26h
Gestió comunicacions (telf + mail + WP): 20h
Desplaçaments: 14h
Memòria justificativa: 8h

Total hores aproximat: 309 h

2. RECURSOS I FONDS DOCUMENTAL

Durant la recerca s'han dut a terme diverses tasques –visita a arxius (presencials i virtuals), buidats de fons fotogràfics, bibliogràfics, videogràfics i hemerogràfics. Aquesta activitat de recerca, duta a terme fins el moment, pot desglossar-se en els següents apartats:

2.1 RECERCA ARXIVÍSTICA I DOCUMENTAL

El gruix de la recerca s'ha concentrat en un buidat exhaustiu de diversos arxius:

Arxiu Fotogràfic de Barcelona:

<https://www.dropbox.com/home/CANODROM/Recerca%20Canodrom/Arxius/AFB>

Destaca el fons Alberto Bellós (Codi classificació: AFB3-026) que aplega fotografies de les Vivendes del Congrés” / 3 caixes de negatius de vidre inèdites.

Arxiu Històric Ciutat de Barcelona:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/tsrhqrahm3kzb8em3qdiy/h?dl=0&rlkey=d7xbm2etospk18m0zweg8sfq5>

Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/tsrhqrahm3kzb8em3qdiy/h?dl=0&rlkey=d7xbm2etospk18m0zweg8sfq5>

Arxiu Municipal Districte Sant Andreu:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/rwz7vbx4stvf3kxcghnos/h?dl=0&rlkey=rpu3y8avp0836o832tm75fkjm>

Arxiu Nacional de Catalunya:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/h5mcl5v4uz2jd8c8qxwhm/h?dl=0&rlkey=dgqbsp2iuaxoc3fqqkil9x7wo>

Arxiu Diocesà de Barcelona:

<https://www.dropbox.com/sh/orncshz4po9va43/AAAPQf1sv6cZpE4o3IBI6pe6a?dl=0>

Molt important el Fons Viviendas Congreso Eucarístico

Parroquia Sant Pius X:

Consultat. No es conserva cap documentació sobre la història del barri ni del canòdrom.

BCNROC Barcelona. Repositori Obert de Coneixement de l'Ajuntament de Barcelona:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/gby4unbrl5cc2yflj9z8e/h?dl=0&rlkey=d32l49zv1jj56mhyszaw49wn3>

Biblioteca Nacional de España:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/q2wajzu3ysgmfkd5kipe9/h?dl=0&rlkey=d5ztbsvu51tmoynmji5ynrkge>

Centre d'Estudis Olímpics:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/zuthu1yoku1hu9nyp4xmg/h?dl=0&rlkey=cmdlw4jptqyk3pn0rsnn9v60r>

Arxiu del COAC:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/eo7otzo6nqf6cdcugbrly/h?dl=0&rlkey=d8nmyjl2m34trnjav2fx835bw>

Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI):

<https://www.dropbox.com/scl/fo/1s3gtmnlr044x278ioq9/h?dl=0&rlkey=z9o90tq0hrn4y7wdp5eiz58ob>

Filmoteca Española:

NOT N 631 B: <https://www.rtve.es/filmoteca/no-do/not-631/1485693/>

NOT N 1410 B: <https://www.rtve.es/filmoteca/no-do/not-1410/1487076/>

<https://www.rtve.es/play/videos/memoria-popular/memoria-popular-parla-del-xxxv-congreso-eucaristico-internacional-barcelona-1952/920240/>

Pau Faus:

<https://vimeo.com/12084424>

Europeana:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/49497rz0pif8s2nq8ph2s/h?dl=0&rlkey=tk1yjafa4028ul73acuantao9>

Gallica:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/1non0gpn50t0z6gyki36n/h?dl=0&rlkey=tf0vp4arku38wwbswyioxdqb6>

Universitat Autònoma de Barcelona:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/nzxcnavug5jif8j9gijhz/h?dl=0&rlkey=a8hatxiwuieb5lehc24ko7jgr>

FACEBOOK: Jo vaig viure al barri de les Vivendes del Congrés Eucarístic de BCN

<https://www.dropbox.com/scl/fo/y4tqcbimi6g00y1mnmejd/h?dl=0&rlkey=icu3iz4345k3g70wrcu4v9hns>

Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/ki08hprj2c4lisoct20z6/h?dl=0&rlkey=ijynyp3l2jxxi6icjbj04o70k>

Fons personal Francesc Torrebadella Esquerda

<https://www.dropbox.com/scl/fo/9udp4u5i8vn3dz8v8vs3k/h?dl=0&rlkey=aupamre8ziq110oj7478rzo01>

Fons personal Jaume Anglada Pareta:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/ybfzgw13loakpt6ic3gzs/h?dl=0&rlkey=fp6ehj65v4hwpseguujhce4n>

Fons personal Xavier Martí Alavedra:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/fkjhi4pvh1s4oj6nty9jw/h?dl=0&rlkey=yqo4tmsl3cacz2gpyrqk56ot>

Fons personal Jordi Flores:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/m1fmf3gevcnypn5lgr8va/h?dl=0&rlkey=zi27sug2tfk2a1dwufsr3k05e>

Fons personal Josep Lluís Navarro:

<https://www.dropbox.com/scl/fo/vxhb0jfnfyjbbuuy4mwo3/h?dl=0&rlkey=ahhns15b9ofy4023mnz4oxa7m>

2.2 RECERCA HEMEROGRÀFICA

El gruix del buidat s'ha realitzat a l'Hemeroteca Municipal, a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, però també s'han consultat la Biblioteca de Catalunya, el Centre d'Estudis Històrics Internacional (Pavelló de la República). D'altra banda, també hem fet un buidat exhaustiu a Internet aprofitant la feina de digitalització de premsa amb reconeixement de text gràcies a la lectura OCR portada a terme darrerament per institucions com la Biblioteca Virtual de Premsa Històrica, la Hemeroteca de la Biblioteca Nacional de España, ARCA (Arxiu de Revistes Catalanes Antiques), i el Fons local de publicacions periòdiques digitalitzades de la Diputació de Barcelona.

Les publicacions regulars consultades són les següents:

- *Noticario Asociación de Vecinos V.C.E Can Ros*
- *El Galgo de Barcelona: la primera revista independiente sobre carreras de galgos.*
- *Kinica: òrgan oficial del Canodrom Park: setmanari de curses de llebrers.*
- *Llebrers: setmanari d'informació tècnica.*
- *Barri del Congrés. Full informatiu de l'Associació de Veïns del Congrés*
- *Crònica*
- *Destino*
- *Hoja Oficial de la Provincia de Barcelona*

- *La Vanguardia*
- *Mundo Deportivo*
- *Revista*
- *Treball*
- *Estampa*
- *Solidaridad Obrera*

Articles:

https://elpais.com/diario/2011/08/08/catalunya/1312765649_850215.html

<https://enarchenhologos.blogspot.com/2016/07/barcelona-ciutat-de-canodroms-i.html>

<http://arxiuhistoric.blogspot.com/2019/10/celebrada-una-passejada-pel-barri-del.html>

<https://fragmentsdevida.wordpress.com/2014/02/02/el-canodromo-meridiana/>

<https://www.elmundo.es/suplementos/magazine/2006/341/1144432940.html>

<https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20150108/cuarenta-anos-de-perros-3837046>

<https://luzbroto.net/ocupar-una-tribuna/>

<https://www.arquitecturacatalana.cat/ca/obres/canodrom-meridiana#detail>

https://www.ara.ad/misc/passat-futur-del-canodrom_129_3506988.html

https://diumenge.ara.cat/diumenge/passat-futur-del-canodrom_129_3044531.html

2.3 RECERCA BIBLIOGRÀFICA:

Vinyes i Roig, Pau (2019). *L'Abans*. Barcelona: Districte de Sant Andreu: recull gràfic 1960-1997. El Papiol Baix Llobregat: Editorial Efadós.

AAVV. (1997) *Els Barris de Barcelona*, Volum IV. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Ajuntament de Barcelona.

AAVV. (1954). Conferencias pronunciadas en la exposición "Aportación de V.C.E. al problema de la vivienda en Barcelona". Barcelona: Viviendas Congreso Eucarístico.

Mackay, David (1965). "Viviendas del Congreso Eucarístico", dins *Cuadernos de arquitectura*, Núm. 61, p. 17-21.

AAVV. (2011). Les Vivendes del Congrés Eucarístic de Barcelona. 1952-1962. Barcelona: Iniciativa Digital Politècnica (UPC). <http://upcommons.upc.edu/e-prints/handle/2117/15121>

Checa Artasu, Martí "Viviendas para empresas y católicos: el caso del Patronato de las Viviendas del Congreso Eucarístico", dins *Habitatge obrer i colònies industrials a la península Ibèrica : actes de les Jornades (2002) i del Congrés (2005) celebrats al Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya*, p.337-343.

Cervantes, Carles; Checa i Artasu, Martí; de Grado, Adolfo (1994). "El procés de distribució dels primers adjudicatariis de les vivendes del Congrés Eucarístic (1954)", dins *Finestrelles*, Núm. 6, p. 163-174. <https://raco.cat/index.php/Finestrelles/article/view/214423>

Checa Artasu, Martí (2008). *El Patronato de las Viviendas del Congreso: habitatge i catòlics a la Barcelona del franquisme*. Sant Andreu de Palomar: Centre d'Estudis Ignasi Iglésias. Llibres de Finestrelles, Núm. 4.

Checa Artasu, Martí (2006). *La acción del catolicismo social en el problema de la vivienda en Cataluña (1945-1975)*. Tesi doctoral. <https://www.tdx.cat/handle/10803/675723#page=1>

Pedrolo, Manuel de (1989). *Falgueres informa*. Barcelona: Edicions 62.

3. PERSPECTIVES DE FUTUR

Les possibilitats de continuïtat de Memòries del Canòdrom son molt diverses i dependran de les prioritats i recursos de la direcció del centre.

Ara per ara caldrà plantejar-se d'una banda la continuïtat de les estructures ja existents després d'aquesta primera fase del projecte, Taula de Memòria / Banc de Memòria viva / Decidim el Canòdrom, i de l'altra possibles línies de treball de cara al futur.

Esbossem quatre propostes:

3.1 Exposició permanent

Realització de l'exposició permanent del Canòdrom. Fotografies de gran format distribuïdes estratègicament en diferents punts, i vinculades a recursos digitals que conformin un itinerari *offline* i *online*, que expliquin la història de l'indret, els seus diferents usos i la seva relació amb el barri del Congrés i els Indians.

3.2 Publicació

Realització d'un llibre gràfic que combini text, fotografia domèstica i fotografia professional, complementari a l'exposició permanent, centrada en la història de l'indret, els seus diferents usos i la seva relació amb el barri del Congrés i els Indians.

3.3 Memòries monogràfiques barri/ciutat

Treballs monogràfics multimèdia sobre aspectes rellevants de la història del barri del Congrés i els Indians que tinguin una dimensió més enllà del propi barri i interpel·lin el conjunt de la ciutat

- Exemple 1: Indians. Memòria colonial de Barcelona
- Exemple 2: El Congrés Eucarístic de 1952. Un precursor del "model Barcelona"

3.4 Nit de Memòries (cont.)

Programar una nova edició de la Nit de Memòries, amb un seguit d'activitats durant la Festa Major, posant en valor la tasca d'altres fotògrafs del barri importants que no han estat treballats en la primera fase del projecte: Fotos Faura, Jaume Anglada, Albert Bellós, Yaco, Francesc Garcia Caba.